

กฎหมายลักษณะหนี้ (11),(12)

ศาสตราจารย์ ดร.ดาราทพร ธีระวัฒน์

สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

ปีการศึกษา 2568

หัวข้อการบรรยาย
การรับช่วงสิทธิ การรับช่วงทรัพย์

หลักการเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้

1. การรับช่วงสิทธิ – การเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้ใน**หนี้เดิม**โดยผลของกฎหมาย
2. การโอนสิทธิเรียกร้อง – การเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้ใน**หนี้เดิม**โดยผลของการทำสัญญาโอน
3. การแปลงหนี้ใหม่ – การเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้ โดยผลของการทำสัญญาระงับหนี้เดิมก่อหนี้ใหม่

การเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้ โดยการรับช่วงสิทธิ

ลักษณะของการรับช่วงสิทธิ

1. เป็นการเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้โดยกฎหมาย
2. เกิดขึ้นเฉพาะเท่าที่กฎหมายกำหนด
 - หลักทั่วไป ม.227, ม.229, ม.230
 - หลักเฉพาะ : ลูกหนี้ร่วม ม.296 , ผู้มีสิทธิไต่เบี่ยในกรณีละเมิด ม.426, ม.431, ม.432 , ผู้ค้าประกัน ม.693-697, ผู้จำนอง ม.724-725, ม.734 , ประกันภัย ม.880

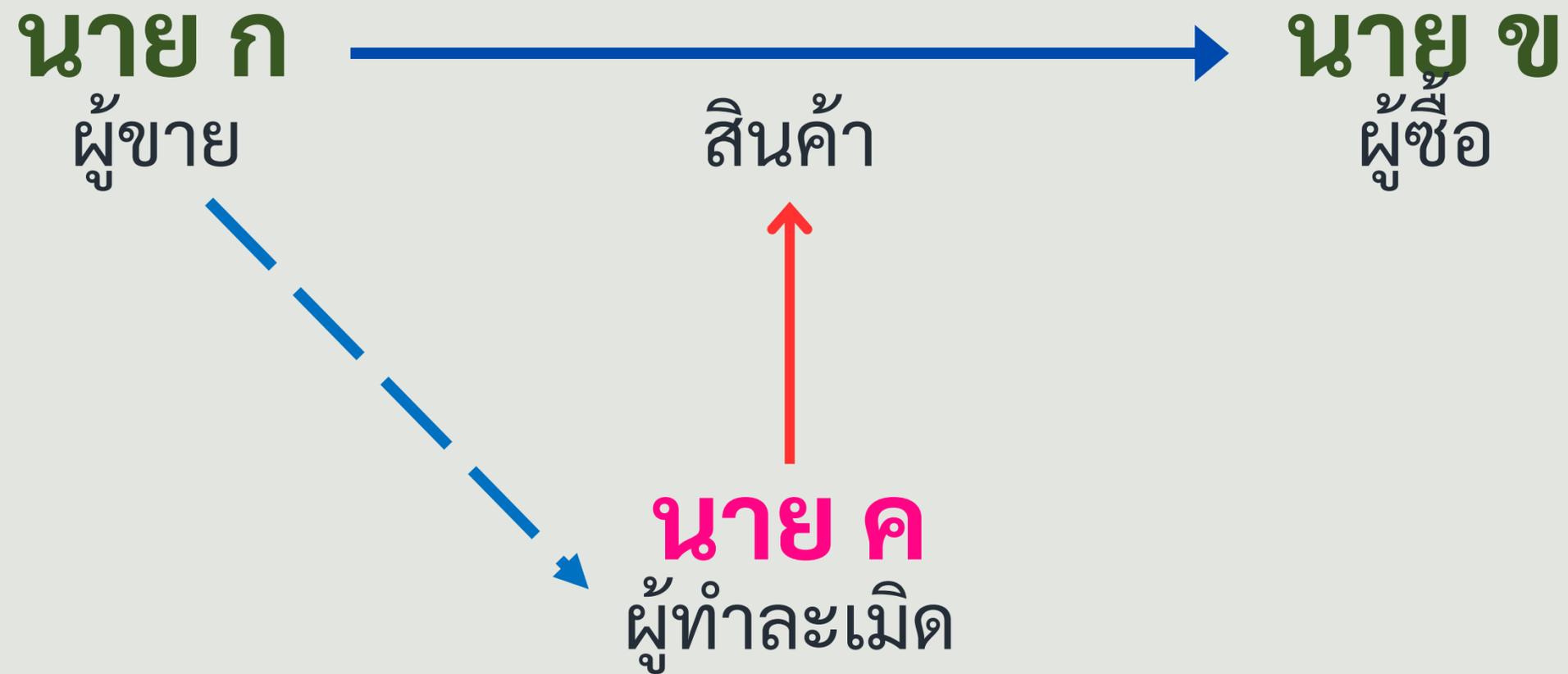
ลักษณะของการรับช่วงสิทธิ (ต่อ)

3. เกิดขึ้นเมื่อมีการชำระหนี้ของผู้มีส่วนได้เสียตามที่กฎหมายระบุ เข้าใช้หนี้ให้เจ้าหนี้แล้ว
4. รับช่วงสิทธิเท่าสิทธิที่เจ้าหนี้มีอยู่ในมูลหนี้และเท่าจำนวนหนี้ที่มี การชำระหนี้

มาตรา 227

- 1) **“ลูกหนี้”** เข้าชำระค่าสินไหมทดแทนแก่เจ้าหนี้เต็มตามราคาทรัพย์สินหรือสิทธิซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนี้แล้ว **“ลูกหนี้”** ย่อมเข้าสู่ฐานะผู้รับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้
- 2) เหตุที่ **“ลูกหนี้”** ที่ต้องชำระค่าสินไหมทดแทน เพราะเป็นผู้มีความผูกพันต้องรับผิดชอบต่อเจ้าหนี้ตามสัญญาหรือตามกฎหมายอยู่ด้วย

ตัวอย่างการรับช่วงสิทธิ ม.227 (ฎ. 491/2539)

มาตรา 229

- 1) **เจ้าหนี้ผู้มีสิทธิได้รับชำระหนี้ในลำดับหลัง** เข้าใช้หนี้ให้เจ้าหนี้ที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อน ตาม ม.229 (1)
- 2) **ผู้ได้ไปซึ่งอสังหาริมทรัพย์** เข้าใช้หนี้แก่ผู้รับจำนอง ตาม ม.229 (2)
- 3) **ผู้มีความผูกพันร่วมกับผู้อื่นหรือเพื่อผู้อื่น** เข้าใช้หนี้แก่เจ้าหนี้ตาม ม.229 (3)

**มาตรา 230
วรรคหนึ่ง**

- 1) **ผู้ต้องเสี่ยงภัยเสียชีวิตในทรัพย์**
เพราะการบังคับยึดทรัพย์เข้าใช้หนี้แก่เจ้าหนี้
- 2) **ผู้ครองทรัพย์จะต้องเสี่ยงภัยเสียชีวิต**
ครองทรัพย์ เพราะการบังคับยึดทรัพย์เข้า
ใช้หนี้แก่เจ้าหนี้

ผลของการรับช่วงสิทธิ

กรณีการรับช่วงสิทธิเต็มจำนวน (ม.226 วรรคหนึ่ง) = มีการชำระหนี้
ให้แก่เจ้าหนี้เต็มจำนวนหนี้

- 1) ผู้รับช่วงสิทธิเข้าสวมสิทธิทั้งหลายในบรรดาที่เจ้าหนี้เดิมมีอยู่โดยลูกหนี้
- 2) ผู้รับช่วงสิทธิได้ทั้งประกันแห่งหนี้ในนามของตนเอง

ผลของการรับช่วงสิทธิ (ต่อ)

กรณีการรับช่วงสิทธิ**บางส่วน** (ม.230 วรรคสอง)

- 1) ผู้รับช่วงสิทธิได้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้เพียงบางส่วนย่อมมีผลให้ได้รับช่วงสิทธิเฉพาะส่วนที่ชำระเท่านั้น
- 2) ผู้รับช่วงสิทธิ (บางส่วน) จะใช้สิทธิเรียกร้องบังคับชำระหนี้ให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่เจ้าหนี้(ที่ยังมีสิทธิเหลืออยู่)ไม่ได้

การช่วงทรัพย์

การเปลี่ยนตัวทรัพย์ที่เป็นวัตถุแห่งหนี้

การเปลี่ยนวัตถุประสงค์แห่งหนึ่ง มี 2 กรณี

1. การช่วงทรัพย์ เป็นการเปลี่ยนตัวทรัพย์ที่เป็นวัตถุประสงค์แห่งหนึ่งโดยกฎหมาย
2. การทำสัญญาแปลงหนี้ใหม่โดยการเปลี่ยนวัตถุประสงค์

การช่วงทรัพย์

การที่กฎหมายกำหนดให้ทรัพย์สินอันหนึ่ง**เข้าแทนที่**ทรัพย์สิน
อีกอันหนึ่งใน “ฐานะนิตินัย” อย่างเดียวกันกับทรัพย์สินอันก่อน (
ม.226 วรรคสอง)

การช่งทรัพย์

กฎหมายกำหนดการช่งทรัพย์ไว้ 2 กรณี

1. กรณีช่งทรัพย์ตามมาตรา 228
2. กรณีช่งทรัพย์ตามมาตรา 231 - มาตรา 232

หลักการช่วงทรัพย์ ตามมาตรา 228 วรรคหนึ่ง

กรณีที่ลูกหนี้มีหนี้ส่งมอบทรัพย์ แต่การชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัยอันมีผลให้

1. ลูกหนี้ได้ทรัพย์อื่นแทนที่ หรือ

2. ลูกหนี้ได้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

ดังนั้นก็กฎหมายจึงให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ที่จะเรียกให้ลูกหนี้ส่งมอบทรัพย์ที่รับไว้

หรือเรียกบุคคลภายนอกซึ่งต้องชำระหนี้ให้ลูกหนี้ ให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เจ้าหนี้เองโดยตรง

หลักการช่วงทรัพย์ ตามมาตรา 228 วรรคสอง

- เป็นกรณีที่ **ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบ** ต่อการที่การชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัย (ตาม ม.217 หรือ ม.218 หรือตามสัญญา) **+ มีกรณีช่วงทรัพย์ได้** (ม. 228)
- ดังนั้นเจ้าหนี้จึงมีสิทธิเรียกร้องต่อลูกหนี้ 2 ทาง (เจ้าหนี้ต้อง เลือกใช้สิทธิทางใดทางหนึ่ง) คือ
 - 1.จะใช้สิทธิเรียกค่าเสียหายตาม ม.217, ม.218 **หรือ**
 - 2.จะใช้สิทธิช่วงทรัพย์ตาม ม.228 วรรคสอง

ตัวอย่างการรับช่วงทรัพย์ ม.228

การช่งทรัพย์สินตามมาตรา 231

กรณีทีทรัพย์สินที่จำนอง จำนำ หรืออยู่ในบังคับบุริมสิทธิ(สูญ/เสียหาย)เป็น ทรัพย์สินที่ได้เอาประกันภัยไว้

กฎหมายให้สิทธิจำนองจำนำ หรือบุริมสิทธิครอบไปถึงสิทธิเรียกร้อง
ค่าสินไหมทดแทนจากผู้รับประกันภัยด้วย

การช่วงทรัพย์ ตามมาตรา 231

การอนุโลมใช้หลัก ม.231 กับกรณีการชดใช้เงินในกรณีที่ทรัพย์สินที่จำนอง
จำนำหรืออยู่ในบังคับบุริมสิทธิอย่างอื่น ถูกบังคับซื้อ (เวนคืน) หรือ กรณีการ
ชดใช้ค่าเสียหายที่ทรัพย์สินนั้นถูกทำลายหรือบุบสลาย

ผลของการช่งทรัพย์ ตามมาตรา 231

เจ้าหนี้หลักประกัน (ผู้รับจำนอง ผู้รับจำนำ หรือผู้มีบุริมสิทธิ) มีสิทธิตาม ม.231 ใช้สิทธิช่งทรัพย์กับ

- เงินตามสัญญาประกันภัยจากผู้รับประกันภัย หรือ
- เงินค่าทดแทนที่บังคับซื้อ หรือ
- ค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย

หัวข้อการบรรยาย
การเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้
โดยการโอนสิทธิเรียกร้อง

ลักษณะของการโอนสิทธิเรียกร้อง

1. ความหมาย

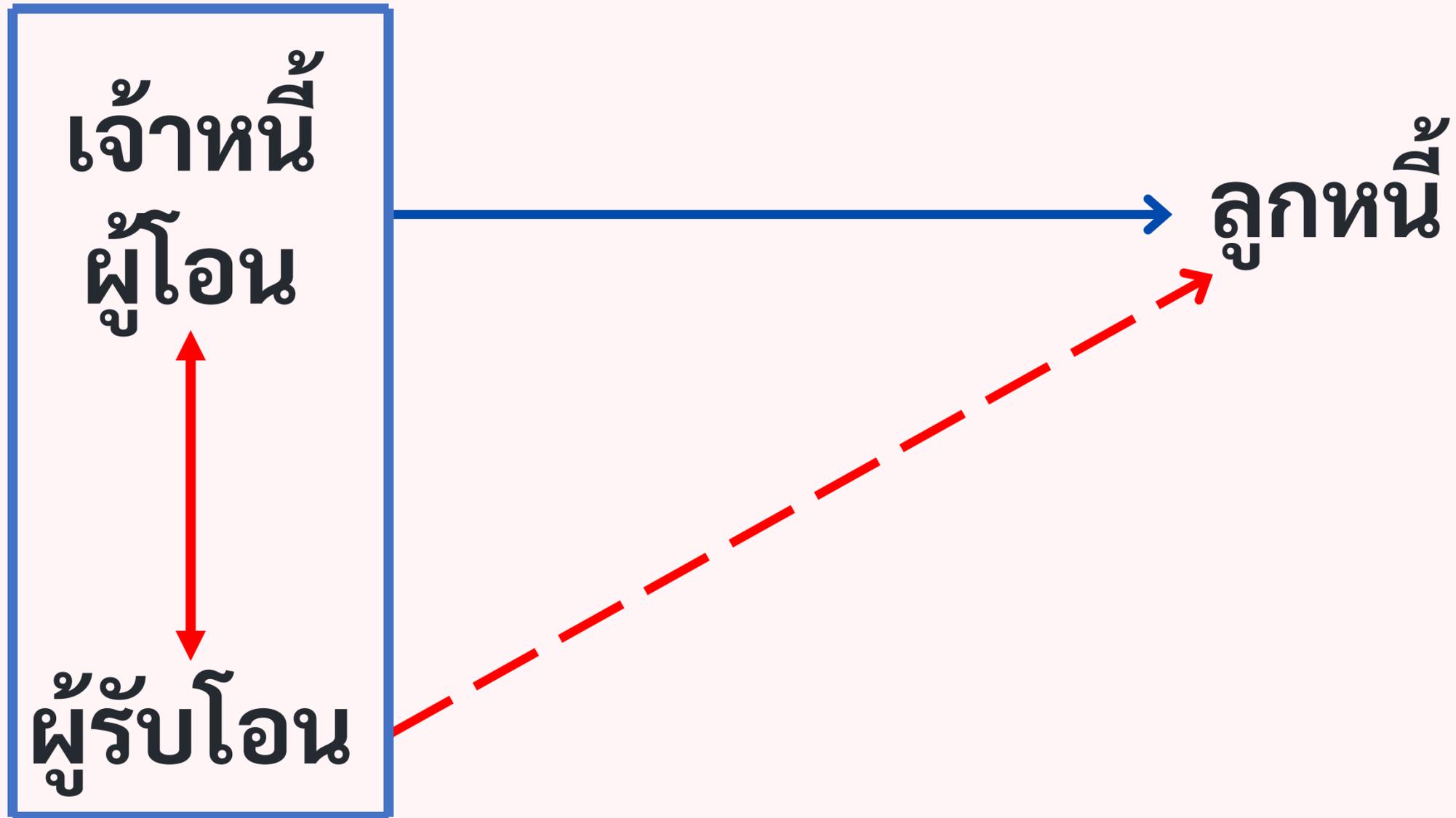
เป็นการเปลี่ยนตัว
เจ้าหนี้โดยผลของ
นิติกรรม (สัญญา)

2. สิทธิเรียกร้องที่โอนกันไม่ได้

1) สิทธิที่โอนไม่ได้
โดยสภาพ
(ม.303 วรรคหนึ่ง)

2) มีการแสดงเจตนา
ห้ามโอนไว้ (ม.303
วรรคสอง)

3) สิทธิเรียกร้องตาม
กฎหมายที่ศาลจะสั่งยึด
ไม่ได้ (ม.304)

วิธีการโอนสิทธิเรียกร้อง

ในหนังสืออันพึงต้องชำระแก่เจ้าหนี้โดยเฉพาะเจาะจง (ม.306)

1. ความสมบูรณ์ของ นิติกรรมการโอนระหว่างผู้โอนกับผู้รับโอน **ต้องทำเป็นหนังสือ**

2. การยกการโอนสิทธิฯ ขึ้นยันต่อลูกหนี้ (ม.306 วรรคสอง, ม.307) หรือ

บุคคลภายนอก ทำได้ต่อเมื่อ

1) ได้มีการบอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้ (หรือ)

2) ลูกหนี้ได้ยินยอมด้วยในการโอน

***การบอกกล่าวหรือความยินยอมต้องทำเป็นหนังสือ**

วิธีการโอนสิทธิเรียกร้อง (ต่อ)

ในหนังสือสั่งฟ้องชำระแก่เจ้าหนี้โดยเฉพาะเจาะจง (ม.306)

3. ผลเกี่ยวกับลูกหนี้**ภายหลัง**ที่ได้มีการบอกกล่าวหรือยินยอมแล้ว
 - 1) กรณีลูกหนี้ได้ให้ความยินยอม ม.308 วรรคหนึ่ง
 - 2) กรณีลูกหนี้เป็นแต่ได้รับคำบอกกล่าว ม.308 วรรคสอง
4. ผลเกี่ยวกับการพิพาทอ้างสิทธิใน**การโอนต่างราย** ม.307

การโอนสิทธิเรียกร้องในหนี้อันพึงต้องชำระตามคำสั่ง

ความสมบูรณ์ของการโอน (มาตรา 309)

1. เมื่อการโอนได้สลักหลังไว้ในตราสาร (และ)
2. ตัวตราสารนั้นได้ส่งมอบแก่ผู้รับโอน

ผลของการโอนสิทธิเรียกร้อง

1. ผู้รับโอนเข้าสวมสิทธิเรียกร้อง (**สิทธิเรียกชำระหนี้**) ของเจ้าหนี้คนเดิม
2. ผู้รับโอนได้รับโอน**ประกันแห่งหนี้** (ม.305 วรรคหนึ่ง)
3. ผู้รับโอนได้สิทธิใน**การใช้บุริมสิทธิ** (ม.305 วรรคสอง)
4. ความรับผิดชอบของผู้โอนในความชำระคบกพร่องและการรอนสิทธิ (ม.322)
ในกรณีนำสิทธิเรียกร้องโอนเพื่อการชำระหนี้อย่างอื่นตามมาตรา 320

**ข้อพิจารณาถึง ลักษณะของสิทธิเรียกร้องชำระคบกพร่องและการรอนสิทธิ*